

wydatki oraz ilość zawartych umów przez te fundusze w latach 2005-2007.

W latach 2005-2007 Narodowy Fundusz dofinansował realizację 476 projektów z zakresu edukacji ekologicznej na kwotę ponad 63,4 mln zł. Wojewódzki fundusz podpisał natomiast 347 umów a wartość udzielonego wsparcia wyniosła 8,4 mln zł.

Przeprowadzona analiza pozwala na wyciągnięcie wielu wniosków. Zarówno w przypadku Narodowego Funduszu jak i funduszu wojewódzkiego widać wyraźnie, że wspieranie edukacji ekologicznej nie stanowi celu nr 1 tych funduszy. W badanym okresie Narodowy Fundusz wydatkował blisko 4,2 mld zł z czego na wsparcie edukacji ekologicznej przeznaczono 63,4 mln zł tj. 1,5% wydatkowanych środków. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku funduszu wojewódzkiego. Z wydatkowanych 450,8 mln zł na wsparcie edukacji ekologicznej przeznaczono 8,4 mln zł. Wydaje się, że zasadne byłoby zwiększenie ilości wydatkowanych środków w tym obszarze. Należy także zwrócić uwagę, że wydatkowane środki są bardzo rozdrobione. Zdecydowana większość wsparcia wynosi kilkadziesiąt tysięcy złotych. Bardzo rzadko ta granica zostaje przekroczona. W związku z czym uzasadnione wydaje się nie tylko zwiększenie ilości przekazywanych środków na edukację ekologiczną ale także kwoty przypadającej na jeden

projekt. Problemem wydaje się być także liczba dofinansowywanych projektów. Liczba beneficjentów, którym udało się uzyskać wsparcie jest stosunkowo krótka. Należałoby postawić pytanie co jest przyczyną takiej sytuacji? Czy potencjalni beneficjenci nie potrafią wypełniać wniosków a co za tym idzie pozytywnie aplikować o dofinansowanie. Czy też może problemem jest dla wielu szczególnie organizacji pozarządowych przedarcie się przez gąszcz czasami bardzo skomplikowanych formularzy. Należałoby się zastanowić, czy edukacja ekologiczna w funduszach celowych nie powinna być traktowana priorytetowo. Wspieranie edukacji powinno być jednym z głównych celów państwa, a przez to także różnego rodzaju funduszy celowych. Kształtowanie odpowiednich postaw ekologicznych, w szczególności u młodych pokoleń może przynieść olbrzymie korzyści w przyszłości. Można powiedzieć, że środki dzisiaj przeznaczone na edukację ekologiczną zwrócą się z zyskiem w kolejnych latach. Jak wiadomo w Polsce cały czas brakuje środków na edukację. Dlatego też środki przekazywane przez Narodowy Fundusz pełnią bardzo ważną rolę w finansowaniu tej dziedziny. Wiadomo przecież, że środki wydatkowane na edukację zawsze się zwracają. W tym konkretnym wypadku mogą one zaowocować w postaci czystszej środowiska naturalnego.

Dr EWA GAJUŚ-LANKAMER
dr ANNA MARIA WÓJCIK
UMCS Lublin

Analiza ciągłości edukacji dla zrównoważonego rozwoju w aspekcie środowiskowym na różnych poziomach kształcenia ogólnego w Polsce

Obecnie edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w Polsce powinna opierać się na najnowszym dokumencie Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ tj. Strategii Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju¹⁾ oraz dokumentach krajowych. Opowiadają się one za wdrożeniem edukacji dla zrównoważonego rozwoju w systemie kształcenia formalnego i nieformalnego. Podkreślają, że jej celem powinno być wykształcenie człowieka, który umie dokonywać świadomych wyborów, w celu zaspokojenia swoich aspiracji rozwojowych w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom. Ponadto zalecają postrzeganie zrównoważonego rozwoju na trzech płaszczyznach: ekologicznej, społecznej i ekonomicznej²⁾.

Kształcenie formalne w Polsce opierało się od 1999 roku na Podstawach Programowych (*Podstawy Programowe...*, 1999), w których edukacja dla zrównoważonego rozwoju miała charakter edukacji ekologicznej realizowa-

nej głównie na przedmiotach przyrodniczych oraz w ramach ścieżek międzyprzedmiotowych, głównie ekologicznej i regionalnej. Zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi kształcenie dla zrównoważonego rozwoju odbywało się na wszystkich poziomach edukacyjnych. Wraz z koniecznością uwzględnienia w krajowym systemie kształcenia wymogów Unii Europejskiej przygotowano nową Podstawę Programową Kształcenia Ogólnego³⁾, która będzie wdrażana w Polsce od roku szkolnego 2009/2010.

¹⁾ *Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2008

²⁾ Borys T.: *Edukacja dla ekorozwoju - podstawowe wyzwania*, w: *Rola wyższych uczelni w edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, red. Borys T., Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok, 2003, s. 15-20; Harris J.M., Wise T.A., Gallagher K.P., red.: *A survey of Sustainable Development, Social and Econo Dimension*, Island Press, Waszyngton, Covelo, London 2001

³⁾ *Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego*, Dz. U. z dn. 15.01.2009, nr 4, poz.17; por. *Podstawa Programowa Kształcenia Ogólnego*. Dz. U. z 1999 r. Nr 14/99, poz.129

W związku z tym przeprowadzono badania omawianego wyżej dokumentu w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie czy kształcenie formalne według nowych założeń programowych zawiera treści w sposób pośredni lub bezpośredni związane ze zrównoważonym rozwojem oraz czy zgodne jest ono z koncepcją edukacji dla zrównoważonego rozwoju, wynikającą z dokumentów krajowych i międzynarodowych. Uzyskane informacje posłużyły do oceny ciągłości kształcenia na rzecz zrównoważonego rozwoju w polskim systemie kształcenia.

Po analizie Podstawy Programowej Wychowania Przedszkolnego wydaje się, że edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju może rozpocząć się już na poziomie przedszkola. Wskazują na to zapisy w celach wychowania oraz obszarach edukacyjnych. W treściach obszaru *Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt* uwzględniono rozwój zrównoważony w aspekcie ekologicznym. W zakresie szkoły podstawowej na etapie edukacji wczesnoszkolnej uczeń będzie w sposób pośredni przygotowywany do dbania o rozwój zrównoważony w jego dwóch aspektach, tj. przyrodniczym i społecznym. Przede wszystkim *Edukacja przyrodnicza* skupia się na zapoznaniu ucznia ze światem roślin i zwierząt oraz przedstawieniu ich znaczenia dla człowieka i środowiska. Na II etapie edukacyjnym widzimy możliwość kontynuacji edukacji w duchu zrównoważonego rozwoju, szczególnie w dwóch blokach przedmiotowych: *Przyroda* oraz *Historia i społeczeństwo*. Z celów i treści kształcenia wynika, iż uczeń w klasach IV–VI otrzyma podstawy wiedzy przyrodniczej, które mogą stanowić bazę formalnej jak i nieformalnej edukacji dla zrównoważonego rozwoju. W gimnazjum, stanowiącym III etap polskiej szkoły, edukacja dla zrównoważonego rozwoju może przejawiać się w najpełniejszym wymiarze na przedmiotach takich jak *Biologia* i *Geografia*. Edukacja biologiczna na poziomie gimnazjum w niewielkim stopniu przybliży uczniowi problematykę zrównoważonego rozwoju, chociaż daje podstawy do poznania zależności istniejących w przyrodzie podczas realizacji treści z działu *Ekologia*. Z zagadnieniami charakterystycznymi dla ekorozwoju uczeń spotyka się z działu *Globalne i lokalne problemy środowiska*. Celem nauczania *Geografii* w gimnazjum jest min. przygotowanie ucznia do dostrzegania związków i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym w różnych skalach przestrzennych. Szereg treści w działach ukazujących relacje przyroda–człowiek–gospodarka w Europie i wybranych regionach świata ma zintegrowane ujęcie odpowiednie dla zrównoważonego rozwoju. W liceum ogólnokształcącym uczeń będzie kontynuował edukację na wszystkich przedmiotach w zakresie podstawowym, a następnie w zakresie rozszerzonym tylko na wybranych ze względu na kierunek przyszłej edukacji. Na przedmiocie *Biologia* jedynie w dziale *Różnorodność biologiczna i jej zagrożenia* są przedstawione treści rozwoju zrównoważonego. Dotyczą one ochrony przyrody w aspekcie krajowym i międzyo-

dowym oraz zagadnień z obszaru bioróżnorodności. Cele kształcenia biologicznego zakładają nabycie wiedzy i jej zrozumienie oraz postawę oceniania i wyrażania opinii. W Podstawie programowej dotyczącej *Geografii* w liceum po raz pierwszy spotykamy pojęcie rozwój zrównoważony. W dziale *Relacja człowiek – środowisko przyrodnicze a rozwój zrównoważony* są poruszone zagadnienia dotyczące wielu aspektów zrównoważonego rozwoju.

Przeprowadzona analiza Podstawy Programowej Kształcenia Ogólnego wykazała, że w kształceniu formalnym w Polskiej szkole będzie prowadzona edukacja dla zrównoważonego rozwoju począwszy od przedszkola do szkoły ponadgimnazjalnej. Szczegółowe badanie treści kształcenia na poszczególnych etapach edukacyjnych pozwoliło na wyłonienie treści odnoszących się do zrównoważonego rozwoju. Większość z nich ma pośredni związek z tym zagadnieniem co znaczy, że ich realizacja w kontekście zrównoważonego rozwoju będzie zależec w dużej mierze od autorów podręczników i nauczycieli. Bezpośredni związek treści kształcenia ze zrównoważonym rozwojem zaobserwowano na *Przyrodzie* oraz *Wiedzy i społeczeństwie* w szkole podstawowej, zaś w gimnazjum i liceum na *Biologii*, *WOS* i *Geografii*. *Biologia* i *WOS* ukazują rozwój zrównoważony sektorowo w aspekcie ekologicznym i społecznym. Przedmiotem, na którym podkreśla się zintegrowany charakter rozwoju zrównoważonego jako relacji człowiek–przyroda–gospodarka jest *Geografia*. Ponadto jedynie w Podstawie Programowej tego przedmiotu w liceum pojawia się pojęcie „rozwój zrównoważony”.

POLA BADAWCZE Narodowego Programu Foresight

TECHNOLOGIE INFORMACYJNE I TELEKOMUNIKACYJNE

- Dostęp do informacji
- ICT a społeczeństwo
- ICT a edukacja
- eBiznes
- Nowe media